

Овандер Н. Л.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та підприємництва
Житомирського державного технологічного університету

Ovander N. L.
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Economics of Enterprise
Zhytomyr State Technological University

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ТА ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. У статті проаналізовані дефініції понять «інновація» та «інвестиція» та обґрунтовано необхідність їх розгляду як єдиного цілого. Проведено порівняльну оцінку сучасного стану інноваційної активності підприємств України загалом та Житомирської області. Проаналізовано джерела інвестиційного забезпечення підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність. У статті звернута увага на причини, що перешкоджали впровадженню інновацій. Запропоновані шляхи підвищення інноваційно-інвестиційної активності українських підприємств.

Ключові слова: інновація, інвестиції, інноваційна активність, інноваційно-інвестиційна діяльність, розвиток, інвестиційна привабливість регіону.

Вступ та постановка проблеми. Динамічність сучасного життя спонукає підприємства до необхідності або генерувати власні інноваційні ідеї, або запозичувати їх в інших. Таким чином, успішний розвиток бізнесу стає можливим тільки за умови здатності підприємця не тільки генерувати нові ідеї, але й впроваджувати їх у свою практичну діяльність. Саме про це свідчить світовий досвід успішних країн, які є інноваційними лідерами, такими як Швейцарія, Нідерланди, Швеція, Великобританія, що займають з першого по четверте місце відповідно в ранжуванні згідно Global Innovation Index 2018 [1, с. xxxvi]. Тобто інноваційний шлях розвитку економіки будь-якого підприємства є гарантією успішної економічно незалежної та розвинутої країни. Саме впровадження інновацій дає можливість підприємству вистояти та перемогти в конкурентній боротьбі на внутрішньому ринку та завоювати зовнішні. Для сучасної української економіки це питання зараз є найактуальнішим у зв'язку зі втратою частини ринку Росії, відкриттям кордонів для імпорту з інших країн у зв'язку зі вступом у Світову організацію торгівлі. Визначаючи таку проблему, треба зазначити, що останніми роками уряд України ухвалив досить велику низку рішень, постанов, завдань та програм, які мали б підвищити рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств. Проте, більшість з них не були реалізовані на практиці. Однією з найбільших проблем, яка виникає у впровадженні досягнень науково-технічного прогресу, є необхідність залучення для такого процесу великого обсягу інвестицій, які ще й мають найбільший рівень ризику. Саме тому поєднання інновації та інвестиції в єдину та цілісну економічну систему є доцільним і необхідним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку з актуальністю зазначеної проблеми питанню аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності як на державному та регіональному рівнях, так і на рівні підприємств присвячено багато наукових праць закордонних фахівців, таких як Г.Дж. Александер, Дж.В. Бейлі, Д. Белл, Л.Дж. Гітман, Д.К. Гелбрейт, М.Д. Джонк, П.Ф. Друкер, Й. Шумпетер, У.Ф. Шарп та інші. Не менше уваги було приділено цьому питанню і вітчизняними вченими, такими як О.І. Амоша, Ю.М. Бажал, А.П. Дука, С.М. Ілляшенко, П.П. Микитюк, Т.В. Майорова, К.М. Хаустова, Л.І. Федулова, та багато інших.

Проведений аналіз літературних джерел вказує на підвищений інтерес до наукових робіт, присвячених тематиці інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва. Науковцями було розроблено безліч моделей, підходів, стратегій інноваційно-інвестиційної діяльності. Проте зацікавленість української економічної науки в цьому напрямі тільки зростає.

Проведений аналіз наукових робіт дозволяє дійти висновку про те, що сучасна економічна фахова література достатньо приділяє уваги питанню інвестиційної та інноваційної діяльності: багато робіт присвячено визначенню понять, розробленню методик оцінювання, факторів впливу, результатів впровадження інновацій тощо. Крім того, треба враховувати, що втілення в життя будь-якої інновації потребує не тільки досить вагомих за розміром, але й найбільш ризикованих інвестицій. Саме така щільна взаємозалежність інноваційної та інвестиційної діяльності робить дослідження актуальним для сьогодення. Рухливість сучасних економічних систем та мінливість зовнішніх і внутрішніх умов функціонування суб'єктів господарювання, необхідність вистояти в конкурентній боротьбі за споживача та приймати обґрунтовані стратегічні інноваційно-інвестиційні рішення зумовлюють завдання постійного моніторингу стану інноваційно-інвестиційної діяльності.

Метою статті є вивести визначення інноваційно-інвестиційної діяльності, проаналізувати динаміку розвитку такої діяльності підприємств України та порівняти з динамікою підприємств Житомирської області. Крім того, метою є проаналізувати фактори, що перешкоджають реалізації інноваційних ідей у практику сучасних українських підприємств.

Результати дослідження. Сучасна динамічна економічна система вимагає від підприємства певного рівня інноваційності, тобто здатності впроваджувати в його діяльність нових форм організації виробництва, випуску нових товарів, використання сучасних технологій виробництва. Оскільки саме це є запорукою не тільки підвищення його конкурентоспроможності, а й взагалі подальшого існування. Але реалізація інноваційних процесів потребує достатнього фінансового забезпечення. Тому виникає необхідність розглядати інноваційно-інвести-

ційну діяльність як єдину систему. Проте більшість науковців надають визначення цих дефініцій окремо.

Засновник інновацій Й. Шумпетер [2] під поняттям «інновація» розумів іншу якість засобів виробництва, яка досягається не шляхом дрібних поліпшень старого устаткування чи наявної організаційної системи, а з'являється поруч з ними через введення нових засобів виробництва чи систем його організації. Щодо українського законодавства, то Закон України «Про інноваційну діяльність» інноваціями вважає «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [3]. З погляду поєднання понять «інновація» та «інвестиція» важливим є визначення інновацій, надане П.Ф. Друкером [4], який визначає інновації як специфічний інструмент підприємства, що дає ресурсам нові можливості створення багатства. Тобто автор за мету інновації ставить отримання прибутку, що збігається з метою інвестування. Саме така мета інвестування зазначена в Законі України «Про інвестиційну діяльність»: «інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект» [5]. Податковий Кодекс України розглядає інвестиції суто з бухгалтерської позиції тобто як «господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно» [6]. А.П. Дука [7, с. 44] під інвестиціями розуміє економічні ресурси, що спрямовані на збільшення реального капіталу суспільства, а саме: розширення та модернізацію виробництва; створення: виробничої інфраструктури, товарно-матеріальних запасів та резервів, соціальної інфраструктури; підготовку та перепідготовку персоналу; науку та наукове обслуговування тощо, тобто підкреслює інноваційне спрямування інвестицій, а саме те, що інвестиції мають вкладатися в щось нове.

Усвідомлюючи необхідність розглядати інновацій та інвестицій як цілісну та взаємопов'язану систему, найкращим чином, на нашу думку, це роблять науковці Ю.В. Яковець та Б.Н. Кузик, які вважають, що «інвестиції – це необхідна умова здійснення інновацій, тобто їх живе тіло. Водночас інновації вони вважають душею інвестицій, без яких капітальні вкладення можуть виявитися неефективними або навіть шкідливими, продовжуючи життя конкурентоздатним товарам» [8]. На жаль, у жодному з основоположних законодавчих документів України такого щільного взаємозв'язку між поняттями «інновація» та «інвестиція», «інноваційна діяльність» та «інвестиційна діяльність» не простежується. Так, Закон України «Про інвестиційну діяльність» під «інвестиційною діяльністю» розуміє сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій» [5]. Закон України «Про інноваційну діяльність» визначає, що «інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [3]. З погляду авторів М.В. Чорної, С.В. Глухової «інвестиційна діяльність підприємства є об'єктивним процесом, що має певну логіку розвитку відповідно до властивих йому закономірностей та відіграє важливу роль у розвитку підприємства, починаючи з визначення інвестиційної політики та інвестиційної стратегії, які підприємство формує самостійно,

виходячи з цілей свого стратегічного розвитку» [9, с. 15]. Таким чином, зумовленість інноваційних процесів інвестиційною діяльністю спонукає до аналізу інноваційної діяльності підприємств України та Житомирської області у поєднанні з джерелами її фінансування.

Під час аналізу статистичних даних по Україні, необхідно враховувати такі зауваження. По-перше, починаючи з 2014 року дані статистичних щорічників наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. По-друге, у зв'язку зі змінами в організації та проведенні державного статистичного спостереження щодо інноваційної діяльності промислового підприємства безпосереднє порівняння даних за 2015 рік з аналогічними даними попередніх років є некоректним. Друге зауваження стосується статистичних даних як по Україні, так і по Житомирській області. Саме з цих причин відхилення розраховані за періоди 2010–2014 рр. та 2015–2017 рр. Динаміка інноваційної активності промислових підприємств України протягом 2010–2017 років була негативною (табл. 1).

Про це свідчить скорочення більшості витрат українських підприємств. Протягом досліджуваного періоду частка інноваційно активних підприємств коливалась в межах 12–18%. Зрозуміло, що це досить мало для «інноваційного прориву», курс на який проголошено державою. Тобто низький рівень інноваційності означає і низьку конкурентоспроможність продукції сучасних вітчизняних підприємств, а відповідно, і неможливість конкурувати на зовнішніх ринках.

У загальній сумі витрат підприємств на інноваційну діяльність, згідно з даними табл. 1, найбільшу частку становить придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – в межах від 55% у 2005 році до 85% у 2016 році. Тобто інвестиції вітчизняних підприємств насамперед спрямовані на придбання готової сучасної техніки та технологій, в тому числі й програмного забезпечення. На перший погляд, така динаміка є позитивною, оскільки вона свідчить про оновлення техніко-технологічної бази підприємств. Проте частка інноваційних витрат на власні дослідження та розроблення є досить незначною – від 7,5% до 23,8%. Придбання зовнішніх знань у структурі витрат має зовсім мізерну частку. Найбільше значення – трохи більше за 4% – спостерігалось у 2000 та 2005 роках. Але починаючи вже з 2012 року частка цих витрат становить менше 1%.

Якщо порівнювати інноваційну активність підприємств Житомирської області з Україною загалом, то динаміка показників має спільні риси (табл. 1, табл. 2). Суттєвого скорочення зазнали абсолютні витрати на інноваційну діяльність підприємств Житомирщини у 2017 році порівняно з 2015-м (табл. 2) – на 50 млн. грн., 94% з яких становили витрати на придбання обладнання та програмного забезпечення. Протягом 2008–2017 років на придбання нової техніки підприємства Житомирської області витрачали ще більшу частку, ніж підприємства України – до 90–100% коштів (табл. 2). На нові дослідження і розроблення інновацій та придбання інших зовнішніх знань підприємства витрачали кошти епізодично. Найбільше – близько 300–360 тис. грн. – підприємства Житомирщини вклали в ці напрями у 2000 році. Решта років – значно менше, або інвестиції в цю сферу діяльності не здійснювалися зовсім.

З усього вищезазначеного виникає потреба в аналізі причин низької інноваційної активності підприємств України та Житомирщини.

Таблиця 1

Інноваційна активність промислових підприємств України

Роки	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками							
			дослідження і розробки		придбання інших зовнішніх знань		придбання машин, обладнання та програмного забезпечення		інші витрати	
			%	млн.грн.	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%
2000	18,0	1760,1	266,2	15,12	72,8	4,14	1074,5	61,05	182,7	10,38
2005	11,9	5751,6	612,3	10,65	243,4	4,23	3149,6	54,76	754,6	13,12
2008	13,0	11994,2	1243,6	10,37	421,8	3,52	7664,8	63,90	2664,0	22,21
2009	12,8	7949,9	846,7	10,65	115,9	1,46	4974,7	62,58	2012,6	25,32
2010	13,8	8045,5	996,4	12,38	141,6	1,76	5051,7	62,79	1855,8	23,07
2011	16,2	14333,9	1079,9	7,53	324,7	2,27	10489,1	73,18	2440,2	17,02
2012	17,4	11480,6	1196,3	10,42	47,0	0,41	8051,8	70,13	2185,5	19,04
2013	16,8	9562,6	1638,5	17,13	87,0	0,91	5546,3	58,00	2290,9	23,96
2014	16,1	7695,9	1754,6	22,80	47,2	0,61	5115,3	66,47	778,8	10,12
2015	17,3	13813,7	2039,5	14,76	84,9	0,61	11141,3	80,65	548,0	3,97
2016	18,9	23229,5	2457,8	10,58	64,2	0,28	19829,0	85,36	878,4	3,78
2017	16,2	9117,5	2169,8	23,80	21,8	0,24	5898,8	64,70	1027,1	11,27
2014 до 2010	2,3	-349,6	758,2	10,4	-94,4	-1,1	63,6	3,7	-1077,0	-12,9
2017 до 2015	-1,2	-4696,2	130,3	9,0	-63,1	-0,4	-5242,5	-16,0	479,1	7,3

Джерело: розраховано автором за даними [10]

Таблиця 2

Інноваційна активність промислових підприємств Житомирської області

Роки	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками							
			дослідження і розробки		придбання інших зовнішніх знань		придбання машин, обладнання та програмного забезпечення		інші витрати	
			%	тис.грн.	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
2000	23,1	27663,8	357,2	1,29	307,3	1,11	1686,0	6,09	24391,1	88,17
2005	12,5	46797,1	0,0	0,00	290,0	0,62	2470,6	5,28	39559,9	84,53
2008	11,4	48563,7	165,0	0,34	0,0	0,00	46892,1	96,56	1506,6	3,10
2009	10,5	44674,3	145,0	0,32	0,0	0,00	44090,0	98,69	439,3	0,98
2010	12,4	28417,3	0,0	0,00	100,0	0,35	25562,2	89,95	2755,1	9,70
2011	14,4	758658,8	0,0	0,00	0,0	0,00	756950,7	99,77	1708,1	0,23
2012	16,5	72451,0	0,0	0,00	0,0	0,00	71739,3	99,02	711,7	0,98
2013	17,5	73107,0	28,0	0,04	4,0	0,01	71335,0	97,58	1740,0	2,38
2014	12,5	60588,0	20,0	0,03	738,3	1,22	57006,8	94,09	2822,9	4,66
2015	15,5	32626,8	7,3	0,02	0,0	0,00	30201,4	92,57	2418,1	7,41
2017	13,9	10443,0	51,6	0,49	148,9	1,43	10037,2	96,11	205,3	1,97
2014 до 2010	0,1	32170,7	20	0,03	638,3	0,87	31444,6	4,14	67,8	-5,04
2017 до 2015	1,4	-50145,0	31,6	0,46	-589,4	0,21	-46969,6	2,02	-2617,6	-2,69

Джерело: розраховано автором за даними [11]

Згідно з даними, наведеними у табл. 3, понад 80% підприємств України вважали, що вони не мають вагомих причин реалізувати інновації на своєму підприємстві, причому протягом 2012–2016 рр. їхня частка зросла на 0,8%. Основними причинами підприємці зазначили: низький попит на інновації на ринку (10,2% – у 2014–2016 рр. та 6,0% – у 2012–2014 рр.); у 2014–2016 рр. – відсутність хороших ідей або можливостей для інновацій визначили 9,3% підприємств та реалізацію попередніх інновацій – 8,7%. Згідно зі статистичними даними (табл. 3), найбільш вагомими чинниками, що перешкоджають інноваційній діяльності підприємства, вважають: брак коштів (при-

близно 10–11% підприємств), високі витрати на інновації (9% – у 2014–2016 рр.). Підприємства виокремлюють два основних напрями проблем: пошук джерел фінансування інноваційної діяльності та недостатність державної підтримки. Причому другий напрям варто розділити на фінансовий складник – труднощі в отриманні державної субсидії або допомоги – та правовий – законодавчі й нормативні документи, які створили додаткове навантаження. Такі причини вказали близько 6% підприємств (табл. 3). Таким чином, доходимо висновку, що багато проблем підприємців, що стримують інноваційну діяльність, мають бути вирішені на макроекономічному рівні.

Таблиця 3

Розподіл неінноваційних підприємств за причинами, що перешкоджали здійсненню інновацій, %

	2012–2014 рр.	2014–2016 рр.	Відхилення
Немає вагомих причин здійснювати інновації	82,2	83,0	0,8
у тому числі			
Низький попит на інновації на ринку	6,0	10,2	4,2
Через попередні інновації	3,9	8,7	4,8
Через дуже низьку конкуренцію підприємства на ринку	3,0	5,9	2,9
Відсутність хороших ідей або можливостей для інновацій	7,4	9,3	1,9
Можливі впровадженню інновацій перешкоджають вагомі чинники	17,8	17,0	-0,8
у тому числі			
Відсутність коштів у межах підприємства	11,4	9,7	-1,7
Відсутність кредитів або приватного капіталу	6,1	5,0	-1,1
Зависокі витрати на інновації	-	9,0	-
Відсутність кваліфікованих працівників	1,7	2,0	0,3
Відсутність партнерів по співпраці	1,9	1,4	-0,5
Труднощі в отриманні державної допомоги або субсидій для інновацій	5,8	6,5	0,7
Невизначений попит на інноваційні ідеї	2,1	2,8	0,7
Занадто велика конкуренція на ринку	4,3	5,3	1,0
Законодавчі/нормативні акти, що створили додаткове навантаження	-	5,8	-

Джерело: розраховано автором за даними [12]

Таблиця 4

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні

Роки	Загальна сума витрат млн.грн.	У тому числі за рахунок коштів							
		власних		державного бюджету		іноземних інвесторів		інші джерела	
		млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%
2000	1757,1	1399,3	79,64	7,7	0,44	133,1	7,57	217,0	12,35
2005	5751,6	5045,4	87,72	28,1	0,49	157,9	2,75	520,2	9,04
2008	11994,2	7264,0	60,56	336,9	2,81	115,4	0,96	4277,9	35,67
2009	7949,9	5169,4	65,02	127,0	1,60	1512,9	19,03	1140,6	14,35
2010	8045,5	4775,2	59,35	87,0	1,08	2411,4	29,97	771,9	9,59
2011	14333,9	7585,6	52,92	149,2	1,04	56,9	0,40	6542,2	45,64
2012	11480,6	7335,9	63,90	224,3	1,95	994,8	8,67	2925,6	25,48
2013	9562,6	6973,4	72,92	24,7	0,26	1253,2	13,11	1311,3	13,71
2014	7695,9	6540,3	84,98	344,1	4,47	138,7	1,80	672,8	8,74
2015	13813,7	13427,0	97,20	55,1	0,40	58,6	0,42	273,0	1,98
2016	23229,5	22036,0	94,86	179,0	0,77	23,4	0,10	991,1	4,27
2017	9117,5	7704,1	84,50	227,3	2,49	107,8	1,18	1078,3	11,83
2014 до 2010	-349,6	1765,1	25,6	257,1	3,4	-2272,7	-28,2	-99,1	-0,9
2017 до 2015	-4696,2	-5722,9	-12,7	172,2	2,1	49,2	0,8	805,3	9,9

Джерело: розраховано автором за даними [10]

Попередній проведений аналіз даних, наведених в табл. 3, однією з найвагоміших причин неінноваційності українських підприємств визначає проблему фінансування інноваційної діяльності. Динаміка загальної суми витрат підприємств України на інноваційну діяльність (табл. 4) в абсолютних значеннях є негативною: відбулося їх скорочення у 2017 р. проти 2015 р. – на 4,7 млрд. грн. та у 2014 р. проти 2010 р. на 349,6 млн. грн. Враховуючи інфляційні процеси, більш доречним буде аналіз структури витрат. Так, протягом 17 років (2000–2017 рр.) основним джерелом фінансування інноваційної діяльності були власні кошти підприємства. Причому починаючи з 2000 р. і до 2016 р. спостерігалось поступове зростання цієї частини. Найбільшого значення цей показник сягнув у 2015 р. – 97,2%. Тобто фактично весь тягар впровадження інноваційної діяльності в Україні покладений на самих підприємців. Частка державного фінансування

інноваційних проектів фактично є мізерною і в основному коливається в межах 1–3% від загальної суми інноваційних витрат. Частка іноземних інвестицій найбільшого значення досягла у 2009–2010 роках – 19% та 30% відповідно. Проте останніми роками відбулося різке падіння іноземних інвестицій. Їхні частки становлять від 0,1% (2016 р.) до 1,8% (2014 р.).

Аналогічні тенденції спостерігаються в Житомирській області (табл. 5). Проте є деякі й відмінності. Так, у 2017 р. порівняно з 2014 р. відбулося скорочення загальної суми витрат на 22 млн. грн., причому це відбулося за рахунок скорочення всіх джерел фінансування окрім вітчизняних інвесторів. Протягом 2010–2014 років тенденції були більш позитивними – загальна сума інноваційних витрат підприємств Житомирщини зростає на 32 млн. грн. Можна дійти висновку про хаотичність та нерівномірність динаміки часток як вітчизняних, так і закордонних інвесто-

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств Житомирської області, тис. грн.

Роки	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів							
		власних		вітчизняних інвесторів		іноземних інвесторів		інші джерела	
		тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
2000	27663,8	19741,5	71,36	0,0	0,00	1760,9	6,37	6161,4	22,27
2001	27171,0	19152,7	70,49	13,0	0,05	0,0	0,00	8005,3	29,46
2005	46797,1	43692,7	93,37	0,0	0,00	349,0	0,75	2755,4	5,89
2008	48563,7	28585,6	58,86	4115,0	8,47	0,0	0,00	15863,1	32,66
2009	44674,3	43777,0	97,99	145,0	0,32	0,0	0,00	752,3	1,68
2010	28417,3	19961,6	70,24	2080,7	7,32	0,0	0,00	6375,0	22,43
2011	758658,8	39979,3	5,27	0,0	0,00	0,0	0,00	718679,5	94,73
2012	72451,0	27526,0	37,99	16581,8	22,89	0,0	0,00	28343,2	39,12
2013	73107,0	56075,8	76,70	0,0	0,00	0,0	0,00	17031,2	23,30
2014	60588,0	49721,8	82,07	0,0	0,00	0,0	0,00	10866,2	17,93
2015	32626,8	26948,8	82,60	0,0	0,00	1638,0	5,02	4040,0	12,38
2017	10443,0	8500,9	81,40	1695,1	16,23	0,0	0,00	247,0	2,37
2014 до 2010	32170,7	29760,2	11,8	-2080,7	-7,3	0,0	0,0	4491,2	-4,5
2017 до 2015	-22183,8	-18447,9	-1,2	1695,1	16,2	-1638,0	-5,0	-3793,0	-10,0

Джерело: розраховано автором за даними [11]

рів – у певні періоди з їхнього боку взагалі не відбувалося фінансування.

Висновки. Проведене дослідження сучасного стану українських підприємств та підприємств Житомирщини показало їхню низьку інноваційну активність та відставання країни в сфері інноваційного розвитку. Це підтверджується тим, що в ранжуванні країн згідно з Global Innovation Index 2018 [1, с. хх] Україна посідає 43-тє місце серед 126 країн світу. З одного боку, це досить непоганий результат, тому що наша країна відповідно до вищезазначеного рейтингу віднесена до другої групи країн – успішних інноваторів [1, с. xxxvi]. Оцінка джерел фінансування інноваційної діяльності та причин, що перешкоджали здійсненню інновацій, показала, що вітчизняним підприємствам насамперед бракує власних коштів для реалізації інноваційного розвитку. Вихід з цієї ситуації полягає в розробленні обґрунтованої стратегії розвитку сфери інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, а головне – не її існування на папері, а реальне впровадження у

життя. Це означає, що держава має створити свою модель національної інноваційної системи (НІС), орієнтовану на побудову постіндустріального суспільства. Побудова НІС України має ґрунтуватися на адаптації світового досвіду, виходячи з можливостей та ресурсів країни. Враховуючи те, що Україна за розміром ВВП є невеликою країною, є сенс позичити досвід малих високорозвинених європейських країн. Їх основною рисою є не розпорошення державних коштів на декілька напрямів фундаментальних досліджень, а ретельний вибір таких із них, в яких країна здатна досягти світового рівня [13, с. 46]. З іншого боку сільське господарство відіграє значну роль в економіці України. Тому не можна залишати поза увагою альтернативні моделі НІС, інноваційна політика яких спрямована на запозичення та поширення інноваційних розробок [13, с. 45–46]. На нашу думку, національну інноваційну систему України варто розробляти, поєднуючи досвід малих високорозвинених європейських країн та альтернативні моделі НІС.

Список використаних джерел:

1. Global Innovation Index 2018. Energizing the World with Innovation. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report> (дата звернення: 25.06.2018)
2. Шумпетер Й. Теория экономического развития [пер. с англ.]. М.: Прогресс. 1992.
3. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002р. № 40-IV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 24.06.2018)
4. Друкер П. Ф. Бизнес и инновации. М.: Вильямс. 2008. 432с.
5. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991р. № 1560–XII. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/page>. (дата звернення: 21.06.2018)
6. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення: 21.06.2018)
7. Дука А. П. Теория та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : навч. посібник. К.: Каравела, 2007. 424 с.
8. Кузык Б.Н., Яковец Ю.В. Россия-2050: стратегия инновационного прорыва. М.: ЗАО «Издательство «Экономика»», 2004. 632 с.
9. Чорна М.В., Глухова С.В. Формування ефективної інвестиційної політики підприємства : монографія. Х.: ФО-П Шейніна О.В., 2010. 210 с.
10. Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.06.2018)
11. Наука, технології та інновації / Державна служба статистики України. Головне управління статистики в Житомирській області. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 24.06.2018)
12. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України (за міжнародною методологією). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm. (дата звернення: 22.06.2018)
13. Мілевська Т.С. Моделі інноваційного розвитку економіки. Бізнес Інформ. 2012. № 7. С. 44-47.

ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ И ЖИТОМИРСКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация. В статье проанализированы дефиниции понятий «инновация» и «инвестиция» и обоснована необходимость их рассмотрения как единого целого. Проведена сравнительная оценка современного состояния инновационной активности предприятий Украины в целом и Житомирской области. Проанализированы источники инвестиционного обеспечения предприятий, которые осуществляют инновационную деятельность. В статье обращено внимание на причины, которые препятствовали внедрению инноваций. Предложены пути повышения инновационно-инвестиционной активности украинских предприятий.

Ключевые слова: инновация, инвестиции, инновационная активность, инновационно-инвестиционная деятельность, развитие, инвестиционная привлекательность региона.

INNOVATION AND INVESTMENT ACTIVITIES OF ENTERPRISES OF UKRAINE AND ZHYTOMYR REGION

Summary. The article analyzes the definitions of the concepts “innovation” and “investment” and justifies the need to consider them as one whole. A comparative assessment of the current state of innovative activity of enterprises in Ukraine in general and the Zhytomyr region has been carried out. Sources of investment support for enterprises that carry out innovative activities have been analyzed. The article draws attention to the causes that hindered the introduction of innovations. The ways of increasing the innovation and investment activity of Ukrainian enterprises are suggested.

Key words: innovation, investments, innovation activity, innovation and investment activity, development, investment attractiveness of the region.

УДК 338.4:[658:005.5]

Овчарук В. В.

*доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»*

Ovcharuk V. V.

*Senior Lecturer at Department of Foreign Trade and Customs
Lviv Polytechnic National University*

СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ З УРАХУВАННЯМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Анотація. У статті конкретизовано сутність поняття систем адміністрування в управлінні підприємствами з урахуванням євроінтеграційних процесів. Розглянуто трактування поняття «система» у літературних джерелах, а також ідентифіковано етимологічність цього поняття. Наведено трактування окремих систем з позиції вітчизняної нормативно-правової бази. Запропоновано розглядати поняття систем адміністрування в управлінні підприємствами з позиції онтологічного підходу, що є найпоширенішим в економічних дослідженнях. Такі системи запропоновано трактувати як комплекс упорядкованих взаємопов'язаних елементів, які, утворюючи певну цілісність та єдність, забезпечують цілеспрямований вплив керівної підсистеми на керовану за усіма етапами технології управління на засадах документації, діловодства, інформаційного забезпечення та формалізування управлінських процедур.

Ключові слова: адміністрування, діловодство, документація, інформація, підприємство, система, управління.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення підприємства вимушені постійно шукати нові шляхи вдосконалення своєї системи менеджменту для удосконалення управління та пошуку нових шляхів підвищення конкурентоспроможності діяльності. При цьому важливе завдання – будувати і використовувати такі системи адміністрування в управлінні, які з урахуванням євроінтеграційних процесів найкраще б відповідали цілям і завданням, а також враховували би вплив різних чинників внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування.

Системи адміністрування на підприємстві нерозривно пов'язані з конкретними потребами учасників як керівної, так і керованої систем управління. Зокрема,

доцільність застосування інструментарію адміністрування визначається насамперед потребами керівників різного управління. Так, наприклад, відповідні інформація та документація потрібні ТОП-менеджерам суб'єкта господарювання для вибору стратегії, визначення цілей, формування організаційної структури управління, ідентифікування найбільш перспективних ринкових ніш, позиціонування на ринку, посилення конкурентних позицій, формування номенклатури та асортименту продукції тощо. Іншими словами, системи адміністрування необхідні керівникам інституційного рівня управління насамперед з метою забезпечення розвитку бізнесу – ключового їхнього завдання. Такі системи безпосередньо сприяють і забезпеченню стабільності функціонування компанії на